

Bernard Nežmah, 8. 5. 2015

Mladina 19

Kultura | Knjiga

Jože Dežman: Ni bilo lahko, a smo obstali in stojimo

Mohorjeva založba, Celovec 2015, 31,90 €

Študija o titoističnih nasilju in pobojih med letoma 1945 in 1980.

Čeravno strukturirana: umorjeni domobranci po amnestiji, umori na meji, smrti v zaporu, umiranje v taboriščih, umorjeni otroci etc., pa je posebna moč knjige njena usmerjenost na detajle.

Namesto statistik postreže s človeškimi zgodbami. Poleg vratolomnih begov iz kočevskih brezen in s Teharij avtor prinaša tudi nekaj ohranjenih pisnih sporočil, ki so jih iz vlaka vrgli v smrt peljani, ali pa zadevo s konca leta 1980, ko so na štiri mesece zapora obsodili tobačnega delavca, ker se ob Titovi smrti ni udeležil žalne seje rekoč, da nima kaj žalovati za njim, in spet zakrita pričevanja domobrantskih sirot, ki jih je Titov režim kaznoval še tako, da v šoli niso dobile malice, niso prejemale pomoči Rdečega križa in UNRRE in jim je bilo prepovedano udeleževati se šolskih izletov in kolonij, potem primeri otrok, ki so bili zasramovani kot otroci domobranca in bili primorani začeti delati že pri dvanajstih, ali pa neverjetna Titova teta, ki je leta 1946 za nekaj razlastninjenih in preganjanih osebno intervenirala na maršalatu, vse dokler ni nečak zapovedal, da ne sme več zapustiti Beograda.

Dežman pisanju zgodovine pridoda še nekaj poglavij o peripetijah zakona o popravi krivic, o fenomenu vztrajajočih tabujev, ki razkrivajo še dodatne perfidnosti partijskega režima. Tako so denimo sorodniki pisatelja Narteja Velikonje, ki je bil na smrt obsojen takoj po vojni, želeli obnovev sodnega procesa. Nemogoče – ker v sodnih arhivih ne hranijo sodbe, se nanjo ni mogoče pritožiti!

Knjiga, ki oživlja zastrto zgodovino